

רשומות

הצעות חוק

ה מ מ ש ל ה

14 בדצמבר 2015

987

ב' בטבת התשע"ו

עמוד

הצעת חוק החברות (תיקון מס' 27) (ביטול האפשרות להנפיק או להקצות ניירות ערך למוכ"ז).

התשע"ו-2015..... 306

הצעת חוק החברות (תיקון מס' 27) (ביטול האפשרות להנפיק או להקצות ניירות ערך למוכ"ז), התשע"ז-2015

- תיקון סעיף 1 1. בחוק החברות, התשנ"ט-1999¹ (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 1 –
- (1) בהגדרה "נייר ערך", המילים "והכל בין אם הן על שם ובין אם הן למוכ"ז" – יימחקו;
- (2) ההגדרה "שטר מניה" – תימחק.

ד ב ר י ה ס ב ר

על פי הנתונים שהיו בידי רשם החברות בשנת 2013, השימוש במניות למוכ"ז בישראל הוא זניח. אותרו 12 חברות, מהן אחת ציבורית, שהנפיקו מניות למוכ"ז, ורק שש מתוכן היו רשומות כחברות פעילות. גם אם נתונים אלה אינם מלאים, יש בהם כדי להעיד על ההיקף המצומצם של השימוש במניות למוכ"ז בישראל. כמו כן, זה שנים אסורה הנפקה של ניירות ערך למוכ"ז לציבור, מכוח סעיף 39 לחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968.

עקב השימוש המצומצם במניות למוכ"ז בישראל, נראה כי אין הצדקה כלכלית להקמת מנגנון רישום ופיקוח שיאפשר למחזיקי מניות למוכ"ז להישאר בלתי מוכרים לחברות שבמניותיהן הם מחזיקים, אך בד בבד יאפשר לרשויות הרלוונטיות לזהותם. לפיכך, הדרך המתאימה מבין שתי הדרכים הנזכרות לעיל לשינוי המצב המשפטי היא ביטול האפשרות של חברות להנפיק מניות למוכ"ז.

מכיוון שכאמור, איגרות חוב וניירות ערך אחרים למוכ"ז עלולים לאפשר אף הם הלבנת הון, מוצע לבטל מכאן ולהבא גם את האפשרות (של חברות) להנפיקם.

נציין כי האפשרות להנפיק איגרות חוב למוכ"ז בוטלה בארצות הברית עוד בשנת 1982, בין השאר כדי למנוע אפשרות להלבנת הון באמצעות מסחר בהן. בהתאם, על פי הדין האמריקני, כדי ליהנות מהזכויות שמקנות איגרות חוב למוכ"ז שהונפקו לפני 1982, האוחז בהן חייב להזדהות.

לאור כל האמור, מוצע לקבוע בחוק איסור על הנפקה או הקצאה של ניירות ערך (ובהם גם מניות ואיגרות חוב) למוכ"ז. כמו כן מוצעות התאמות שונות בהוראות החוק המתייחסות למניות למוכ"ז, והן לא יהיו נחוצות עוד נוכח האיסור. הוראת המעבר המוצעת תחייב את המחזיקים במניות, איגרות חוב או ניירות ערך אחרים למוכ"ז להשיבם לחברה ולקבל תמורתם נייר ערך שווה זכויות על-שם.

סעיפים
נוכח האיסור המוצע על הנפקת ניירות ערך
1. 3 עד 8 למוכ"ז, בסעיף 9 להצעת החוק, מוצע לתקן
10- כמה הוראות בחוק הנוגעות לניירות ערך למוכ"ז,
ובכלל זה הוראות הנוגעות למניות למוכ"ז
ולשטר מניה, כפי שיפורט להלן.

כללי
מניה למוכ"ז (למוסר כתב זה), בניגוד למניה על-שם, היא מניה שזוהת בעליה אינה ידועה בהכרח לחברה, והחברה אינה עוקבת אחרי זהות בעל המניה במרשם בעלי המניות. החברה מקבלת על עצמה בתקנונה להכיר במי שאוחז כדין בשטר המעיד על בעלותו במניה כזו (שטר מניה), כבעל המניה.

לפי סעיף 297 לחוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן – החוק), מניות למוכ"ז הן מסמך סחיר, שהעברתה היא במסירת השטר לידי הנעבר. הסחירות של מניות למוכ"ז והעדר המעקב אחר בעליהן מעוררים קשיים באכיפת דיני המיסים ובתחום הלבנת ההון. החשש הוא שמניות כאלה, שניתן להעביר מאדם לאדם בלא צורך בזהויה בעל המניה ורישומו במרשם בעלי המניות, יישמשו להעלמת הכנסות ולהלבנת הון. זאת, בשל האפשרות להסתיר הון באמצעות החזקה במניה למוכ"ז, ובשל הקושי להתחקות אחר העסקאות הנעשות במניות כאלה. חשש דומה עשוי להתעורר לגבי איגרות חוב וניירות ערך אחרים למוכ"ז.

בשנים האחרונות נערכו בישראל ביקורות מטעם שני ארגונים בין לאומיים – ארגון MONEYVAL של מועצת אירופה ערך ביקורת בתחום איסור הלבנת הון ומימון טרור; וארגון Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes, המדווח לשרי האוצר של מדינות פורום ה-G-20 (The Group of Twenty Finance Ministers and Central Bank Governors), ערך ביקורת בתחום של שקיפות וחילופי מידע לצורכי מס. בביקורות אלה עלה חוסר התאמה בין המצב המשפטי הקיים בישראל, המאפשר הנפקת מניות למוכ"ז, לבין הסטנדרטים הבינ" לאומיים שעליהם אמונים ארגונים אלה. זאת, משום שמניות למוכ"ז גורמות לחוסר שקיפות לגבי זהות בעלי המניות. מצב זה מגביר את הסיכון להלבנת הון ומעורר קשיים בהיבטים של חילופי מידע לצורכי מס. זאת, בעוד שברוב מדינות העולם המערבי קיימים הסדרים המאפשרים שקיפות (כלפי הרגולטור) של הבעלות במניות למוכ"ז.

שינוי המצב המשפטי המתואר לעיל אפשרי בשתי דרכים מרכזיות: האחת – ביטול האפשרות של חברות (כהגדרתן בחוק) להנפיק ניירות ערך למוכ"ז; והשנייה – קביעת מנגנון שיבטיח לרשויות הרלוונטיות אפשרות לזהות את בעליהן של מניות למוכ"ז.

¹ ס"ח התשנ"ט, עמ' 189; התשע"ה, עמ' 36.

2. בסעיף 69(ד) לחוק העיקרי, בסופו יבוא "וכן עניינים נוספים שייכללו בהודעה". תיקון סעיף 69
3. בסעיף 130(א) לחוק העיקרי – תיקון סעיף 130
- (1) בפסקה (1), במקום הרישה יבוא "לגבי כל המניות";
- (2) פסקה (2) – תימחק.
4. סימן ג' בפרק השני לחלק הרביעי לחוק העיקרי – בטל.
5. בסעיף 176 לחוק העיקרי, המילים "או מי שאוחז בשטר מניה" – יימחקו.
6. בסעיף 177 לחוק העיקרי –
- (1) ברישה, המילה "כל" – תימחק;
- (2) פסקה (3) – תימחק.

ביטול סימן ג' בפרק השני לחלק הרביעי

תיקון סעיף 176

תיקון סעיף 177

ד ב ר י ה ס ב ר

"סימן ג': רישום שטר מניה

הוצאת שטר מניה

135. הוצאת שטר מניה במקום מניה על שם, תירשם המניה, כאמור בסעיף 130(א)(2), ושמו של בעל המניה יימחק ממרשם בעלי המניות.

ביטול שטר מניה

136. בעל מניה האוחז כדין בשטר מניה, ראשי להחזיר את השטר לחברה לשם ביטולו והפיכתו למניה רשומה על שם; עם הביטול יש לרשום את שמו של בעל המניה במרשם בעלי המניות, תוך ציון מספר המניות הרשומות על שמו כקבוע בסעיף 130(א)(1), ובלבד שבתקנון לא נקבעה הוראה ולפיה אין לבטל שטר מניה.

הפרק הראשון לחלק החמישי לחוק קובע הסדרים לגבי בעל מניה ותעודת מניה. סעיף 176 לחוק קובע כי גם מי שאוחז בשטר מניה נחשב לבעל מניה בחברה פרטית. סעיף 177 לחוק קובע, בפסקה (3), כי בעל מניה בחברה ציבורית הוא, בין השאר, מי שאוחז בשטר מניה. עקב האיסור המוצע כאמור על הנפקה או הקצאה של מניות למוכ"ז, מוצע, בסעיפים 5 ו-6 להצעת החוק, למחוק מסעיפים 176 ו-177 האמורים את ההוראה שלפיה ייחשב מי שאוחז בשטר מניה לבעל מניה.

סעיף 179 לחוק מסדיר הוצאת שטר מניה בחברה שתקנונה מתיר זאת. נוכח האיסור המוצע לקבוע כאמור על הנפקה או הקצאה של מניות למוכ"ז, מוצע, בסעיף 7 להצעת החוק, לבטל סעיף זה, שזו לשונו:

"שטר מניה

179. חברה רשאית, אם נקבעה לכך הוראה בתקנונה, להוציא למניה ששולמה במלואה שטר מניה, ויחולו הוראות סעיף 135."

סעיף 180 לחוק מסמיך את שר המשפטים לקבוע הוראות בדבר הנוסח של תעודת מניה או של שטר מניה, צורתם, אופן עריכתם והדפוס שלהם. תקנות לעניין זה

בסעיף 1 להצעת החוק מוצע לתקן את ההגדרה "נייר ערך" שבסעיף 1 לחוק, כך שתימחק ממנה ההתייחסות לכך שנייר ערך יכול שיהיה על-שם או למוכ"ז.

כמו כן מוצע למחוק את ההגדרה "שטר מניה", שהוא השטר שאחיוז בו היא ראייה לכאורה לבעלות במניה למוכ"ז, והעברת המניה נעשית בדרך של העברת השטר. וזה נוסח ההגדרה שמוצע למחוק:

"שטר מניה" – שטר המציין שהמחזיק בו הוא בעל מניה למוכ"ז."

הפרק השני בחלק הרביעי לחוק מטיל על חברה חובה לנהל מרשם בעלי מניות ומסדיר את תוכנו. מאחר שעל פי הוראות אותו פרק בנוסחו הקיים, מרשם זה מתייחס גם למניות למוכ"ז, שמוצע כאמור לאסור את הנפקתן או הקצאתן, מוצע בהתאם, בסעיף 3 להצעת החוק, לתקן או לבטל כמה הוראות באותו פרק כמפורט להלן.

סעיף 130(א) לחוק מסדיר את תוכן מרשם בעלי המניות. פסקה (2) של אותו סעיף קובעת אילו פרטים יצוינו במרשם לגבי מניות למוכ"ז. מאחר שעל פי המוצע רישום זה לא יידרש עוד (אלא במסגרת ההסדר המוצע בהוראות המעבר, בסעיף 13 להצעת החוק), מוצע לבטל את פסקה (2) האמורה, וזו לשונה:

"(2) לגבי מניות למוכ"ז –

(א) ציון עובדת הקצאתן של מניות למוכ"ז, מועד הקצאתן וכמות המניות;

(ב) המספור של המניה למוכ"ז ושל שטר המניה";

סימן ג' לפרק הרביעי (סעיפים 135 ו-136) לחוק מסדיר את הרישום במרשם בעלי המניות של הוצאת שטר מניה וביטולו. מאחר שעל פי התיקון המוצע לא יוקצו עוד מניות למוכ"ז (וממילא לא יוצאו בשלהן שטרי מניה) מוצע, בסעיף 4 להצעת החוק, לבטל את הוראות הסימן האמור, וזה נוסחן:

- ביטול סעיף 179 7. סעיף 179 לחוק העיקרי – בטל.
- תיקון סעיף 180 8. בסעיף 180 לחוק העיקרי –
- (1) במקום כותרת השוליים יבוא "נוסח תעודת מניה";
- (2) במקום הסיפה החל במילים "או של שטר מניה" יבוא "צורתה, אופן עריכתה והדפוס שלה".
- הוספת סעיף 289א 9. אחרי סעיף 289 לחוק העיקרי יבוא:
- "איסור להנפיק או 289א. על אף האמור בסעיפים 288 ו-289, חברה לא תנפיק ולא להקצות נייר ערך למכר"ז לקצה נייר ערך למכר"ז."
- ביטול סעיפים 296 ו-297 10. סעיפים 296 ו-297 לחוק העיקרי – בטלים.
- תיקון פקודת החברות 11. בפקודת החברות [נוסח חדש], התשמ"ג-1983 –
- (1) בסעיף 1, ההגדרה "שטר מניה" – תימחק;
- (2) בסעיף 167 –
- (א) במקום כותרת השוליים יבוא "הנפקת איגרת חוב";
- (ב) במקום הסיפא החל במילים "או כמשתלמת למכר"ז" יבוא "ואולם לא תונפק איגרת חוב כמשתלמת למכר"ז".

ד ב ר י ה ס ב ר

סעיף 9 כאמור לעיל בחלק הכללי של דברי ההסבר, מוצע להוסיף לחוק את סעיף 289א בנוסחו המוצע, ולקבוע בו איסור על חברה להנפיק או להקצות ניירות ערך למכר"ז. יוזכר בהקשר זה כי ההגדרה "נייר ערך" בסעיף 1 לחוק כוללת את כל סוגי ניירות הערך שרשאית חברה להנפיק, ובהם מניה ואיגרת חוב.

סעיף 11 עקב האיסור שמוצע לקבוע על הנפקת ניירות ערך למכר"ז, בסעיף 9 להצעת החוק, מוצעים שני תיקונים בפקודת החברות [נוסח חדש], התשמ"ג-1983 (להלן – הפקודה), כמפורט להלן:

ברומה לתיקון המוצע בסעיף 2(1) להצעת החוק, מוצע למחוק את ההגדרה "שטר מניה" שבסעיף 1 לפקודה, וזה נוסחה:

"שטר מניה" – שטר המציין שהמחזיק בו הוא בעל המניות או הסטוק המפורשים בו";

סעיף 167 לפקודה מגדיר סוגים של איגרות חוב שחברה רשאית להנפיק. כיום מתיר הסעיף האמור להנפיק איגרות חוב כמשתלמות למכר"ז. מוצע לתקן סעיף זה ולהבהיר כי חברה לא תוכל להנפיק איגרת חוב כמשתלמת למכר"ז.

סעיף 12 מוצע כי תחילתו של החוק המוצע תהיה בתום שישה חודשים מיום פרסומו (להלן – יום התחילה). זהו פרק זמן סביר להערכות ליישומו, בפרט נוכח העובדה שעל פי המוצע, בסעיף 13 להצעת החוק, הוראת המעבר לא תהיה מוגבלת בזמן.

לא הותקנו. מאחר שהאיסור המוצע על הנפקת מניות למכר"ז משמעו שלא יוצאו שטרי מניות בניגון, מוצע, בסעיף 8 להצעת החוק, לתקן את הסעיף האמור כך שיתייחס לתעודת מניה בלבד.

הוראות סימן ד' בפרק הראשון לחלק השביעי לחוק עוסקות בהעברה של ניירות ערך שהנפיקה חברה, כחלק מההוראות בדבר הון החברה. סעיף 296 לחוק מגדיר נייר ערך למכר"ז כ"נייר ערך שתמורתו המלאה שולמה לחברה ושהוצא בשלו שטר המעיד על כך" (סעיף קטן (א)). עוד קובע הסעיף האמור כי "אחיזה בשטר היא ראייה לכאורה לבעלות בו" (סעיף קטן (ב)). סעיף 297 לחוק מסדיר את טהירותו של נייר ערך למכר"ז כ"מסמך סחיר, שהעברתו היא במסירת השטר לידי הנערב". הוראות הסעיפים האמורים אינן נחוצות עוד נוכח האיסור שמוצע לקבוע על הנפקת ניירות ערך למכר"ז, ולפיכך מוצע לבטלם, בסעיף 10 להצעת החוק.

סעיף 2 סעיף 69 לחוק קובע הוראות לעניין הודעה על אסיפה כללית בחברה ציבורית ותוכנה. מכוח סעיף קטן (ד) של אותו סעיף מוסמך שר המשפטים לקבוע תקנות, לרבות בדבר דרך הפירוש של הנושאים שעל סדר היום של האסיפה הכללית. התקנת התקנות טעונה התייעצות עם רשות ניירות ערך, וכן, מכוח סעיף 366(ב) לחוק, גם אישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת. מוצע להבהיר כי סמכות זו כוללת גם את הסמכות לקבוע בתקנות עניינים נוספים שיש לכלול בהודעה על אסיפה כללית כאמור.

² דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 37, עמ' 761; ס"ח התשע"ה, עמ' 36.

13. (א) על מנייה שהיא נייר ערך למוכ"ז (בסעיף זה – מנייה למוכ"ז), שהנפיקה או הקצתה חברה לפני יום התחילה, יחולו הוראות אלה:

הוראות מעבר –
נייר ערך למוכ"ז
שהנפיקה או
הקצתה חברה
לפני יום התחילה

(1) החזיר בעל מנייה למוכ"ז, לחברה, את שטר המנייה שהוצא בשלה, שאחז בו כדין ערב יום התחילה, תבטל החברה את שטר המנייה, תנפיק לבעל המנייה מנייה המקנה לו את אותן זכויות בחברה, ותרשום במרשם בעלי המניות, לגבי המנייה, את הפרטים האמורים בסעיף 130(א)(1) לחוק העיקרי כנוסחו בסעיף 3(1) לחוק זה; הוראות פסקה זו יחולו על אף האמור בתקנון החברה;

(2) כל עוד לא החזיר בעל המנייה למוכ"ז, לחברה, את שטר המנייה, והחברה הנפיקה תחתיה מנייה ורשמה את הפרטים לגביה במרשם בעלי המניות בהתאם להוראות פסקה (1), תהיה המנייה למוכ"ז מנייה רדומה כהגדרתה בסעיף 308 לחוק העיקרי, ותמשיך לחול על החברה, לגבי אותה מנייה, חובת הרישום לפי סעיף 130(א)(2) לחוק העיקרי, כנוסחו ערב יום התחילה.

(ב) על נייר ערך למוכ"ז שאינו מנייה, שהנפיקה חברה לפני יום התחילה, יחולו הוראות אלה:

(1) החזיר מחזיק בנייר הערך למוכ"ז שאינו מנייה, לחברה, נייר ערך כאמור שאחז בו כדין ערב יום התחילה, תבטל החברה את נייר הערך ותנפיק לו תחתיו נייר ערך על שם, המקנה לו את אותן זכויות שהקנה לו נייר הערך שבוטל, ובאותם תנאים; הוראות פסקה זו יחולו על אף האמור בכל הסכם או בתקנון החברה;

(2) כל עוד לא החזיר המחזיק בנייר הערך למוכ"ז שאינו מנייה, לחברה, את נייר הערך, והחברה הנפיקה לו תחתיו נייר ערך על שם בהתאם להוראות פסקה (1), לא יקנה נייר הערך לאוחז בו כל זכות שהיא.

(ג) הוראות סעיף זה החלות על מי שאחז כדין בנייר ערך למוכ"ז, ערב יום התחילה, יחולו גם על מי שקיבל את נייר הערך ממי שאחז כאמור, בהעברה על פי דין, לאחר יום התחילה.

ד ב ר י ה ס ב ר

סעיף קטן (ב) המוצע קובע הוראות לעניין ניירות ערך למוכ"ז שאינם מניות, קרי איגרות חוב למוכ"ז וניירות ערך מסוגים אחרים שהם ניירות ערך למוכ"ז, שהונפקו לפני יום התחילה. מוצע לקבוע לגבי ניירות ערך כאמור הסדר דומה לזה שמוצע לקבוע בסעיף קטן (א) לגבי מניות למוכ"ז – נייר הערך לא יקנה לאוחז בו (כדין, ביום התחילה) זכויות כל עוד לא הוחזר לחברה, בוטל בידי החברה, והחברה הנפיקה תחתיו, למחזיק בו כאמור, נייר ערך על שם המקנה לו את אותן זכויות.

במטרה להגביל את האפשרות למכור או לרכוש ניירות ערך למוכ"ז לאחר יום התחילה, מוצע לקבוע בסעיף קטן (ד) כי הזכות להמיר מנייה למוכ"ז, איגרת חוב למוכ"ז או נייר ערך למוכ"ז מסוג אחר, על פי סעיף זה, תינתן רק למי שאחז כדין בנייר הערך ביום התחילה, או למי שקיבל ממנו את נייר הערך בהעברה על פי דין, כגון ירושה.

סעיף 13 מוצע לקבוע הוראות מעבר שיחולו לגבי מניות למוכ"ז ולגבי איגרות חוב למוכ"ז או ניירות ערך אחרים למוכ"ז שהונפקו בידי חברה לפני יום התחילה.

סעיף קטן (א) המוצע קובע הוראות לעניין מנייה למוכ"ז שהונפקה או הוקצתה ערב יום התחילה. מוצע לקבוע כי מיום התחילה תהיה המנייה למוכ"ז מנייה רדומה, ולא תקנה לבעליה זכויות כלשהן בחברה (ראו סעיף 308(א) לחוק). בדרך זו, כדי לתבוע שימוש בזכות הנובעת ממנייה למוכ"ז (כגון קבלת דיבידנד, הצבעה וכדומה) יהיה הכרח להמירה במנייה על-שם, כפי שיפורט להלן. בעל המנייה למוכ"ז יידרש לפנות לחברה במטרה להפוך את המנייה למוכ"ז למנייה על-שם. מנייה למוכ"ז שהוחזרה לחברה, תבוטל בידה, והחברה תנפיק לבעל המנייה מנייה על שם המקנה לו את אותן הזכויות בחברה. כמו כן, תרשום החברה במרשם בעלי המניות את שמו של בעל המנייה, יחד עם שאר הפרטים הנדרשים לפי סעיף 130(א)(1) לחוק.

(ד) בסעיף זה –

”מרשם בעלי המניות” – כמשמעותו בפרק השני לחלק הרביעי לחוק העיקרי;
”נייר ערך למוכ”ז” – כמשמעותו בסעיף 296 לחוק העיקרי, כנוסחו ערב יום
התחילה;
”שטר מניה” – כהגדרתו בסעיף 1 לחוק העיקרי, כנוסחו ערב יום התחילה.

ד ב ר י ה ס ב ר

כשורה כאמור. יצוין כי לאחרונה קבע בית המשפט העליון בע”א 1356/13 בן ישי נ’ אוצר מפעלי ים (פורסם באר”ש, 19.12.2014) כי אין להחיל את תקנת השוק על מי שטוען כי הוא אוחז כשורה במניה למוכ”ז, אשר הומרה למניה על-שם, אך בשל טעות לא בוטלה בידי החברה.

יובהר כי הוראות המעבר המוצעות לא יקנו מעמד של אוחז כשורה בנייר ערך למוכ”ז למי שלא היה אוחז כשורה ערב יום התחילה, והחובה המוטלת על החברה, בסעיפים קטנים (א)(2) או (ב)(2) המוצעים, להמיר נייר ערך למוכ”ז לנייר ערך על-שם, לא יחולו לגבי מי שלא היה אוחז

